

Atbildi atrod Mestra zāles griestos

Šī gada 4. augustā tika dots starts cīņai par Eiropas kultūras galvaspilsētas statusu 2027. gadā. To saņems divas Eiropas Savienības pilsētas – viena Latvijā, otra Portugālē. Lai pretendētu uz šo iespēju, Latvijas pilsētu un novadu piedāvātajās programmās jāapvieno vietējais kultūras mantojums ar Eiropas kultūras daudzveidību.

Cēsu domes deputāti lēmumu par dalību konkursā pieņēma jau pagājušā gada maijā, uzsverot, ka pašvaldība pēdējos gados veikusi būtiskus ieguldījumus kultūras infrastruktūrā un nodrošinājusi novada kā Latvijai nozīmīga kultūras centra popularizēšanu, tādējādi piesaistot jaunus pasākumus, iniciatīvas un finansējumu, kam ir būtiska nozīme arī novada tautsaimniecības attīstībā.

Zināms, ka uz titulu gatavojas pretendēt arī Kuldīga, Liepāja, Jēkabpils, Daugavpils, Jelgava, un šis saraksts vēl nav noslēgts. Tas rāda, ka sāncensība būs ļoti spraiga.

Cēsu pašvaldība apņēmusies līdz februāra beigām sagatavot melnrakstu pieteikumam Eiropas kultūras galvaspilsētas titulumam.

Pašvaldības administrācijas vadītājs Atis Egliņš – Eglītis stāsta, ka tā sniega bumba veļas arvien straujāk, kļūst arvien lielāka: “Domājot par Eiropas kultūras galvaspilsētu, cilvēkiem prātā uzreiz nāk kultūras programma, bet tā ir tikai viena sadaļa, ļoti būtiska, bet viena no daudzām. Ne mazāk svarīga ir sabiedrības iesaiste, tāpēc tika izsludināta ideju talka kultūras programmai, lai iesaistītu visdažādākos cilvēkus, apkopotu visdažādākās domas un projektus, un vēl līdz piektdienai var

iesniegt idejas. Šis ir šāviens nezināmajā, jo rezultātu grūti prognozēt, bet ticu, ka kādas noderīgas idejas iegūsim.”

Vakar beidzās pieteikumu iesniegšana pašvaldības izsludinātajā Eiropas kultūras galvaspilsētas grafiskās identitātes konkursam, kura galvenā balva 7000 eiro. Interese bijusi liela, saņemti daudzi pieteikumi, tagad sāksies grūtākais darbs – atlasīt labāko no labākajiem.

Kultūras programmas izveidē drīz sāksies darbs ar vietējām kultūras organizācijām. Līdztekus notiek sarunas ar nacionālajām kultūras institūcijām, jo ne visu iespējams panākt vietējiem resursiem, taču būtisks nosacījums, lai šis nacionālais pienesums būtu ar vietējo kontekstu. Aktīvi uzsākta starptautiskās sadarbības veidošana, kas arī ir svarīga programmas sadaļa. Jau iesniegti pirmie sadarbības projekti, un tas turpināsies.

“Esam vienojušies par trim galvenajiem pīlāriem, uz kuriem balstīsies Cēsu pieteikuma kultūras programma. Pirmais – vide, klimats, ekoloģija, jo Cēsis atrodas Gaujas nacionālajā parkā un zaļais kurss kļūst arvien svarīgāks. Otrs – izglītība, jo Cēsis vēsturiski bijusi izglītoto cilvēku vieta, arī šobrīd nemīlīgi jā-

mācās, un ir jautājums – kā kultūra var tam palīdzēt.

Trešais pīlārs – demokrātija. Te sakņojas valsts karoga vēsture, notikušas būtiskas Brīvības cīņu kaujas. Savukārt mūsdienās Cēsis notiek demokrātijas festivāls “Lampa”. Jautājums, kāda būs demokrātija rīt un kā kultūru varam izmantot, lai runātu par demokrātiju, to veicinātu,” stāsta A. Egliņš – Eglītis.

Kad vasarā rakstījām par ieceri pretendēt uz Eiropas kultūras galvaspilsētas titulu, administrācijas vadītājs teica, ka tiek meklētas atbildes uz jautājumu, kāpēc Cēsīm to vajag. Izdevies tās rast?

“Jā, un atbildes pavisam negaidīti atradās viduslaiku pils Mestra zālē, tās zvaigžņotajos griestos,” skaidro A. Egliņš – Eglītis. “Vienā no pirmajām darba grupām sākām runāt, kāda ir Cēsu kultūras galvaspilsētas identitāte, kas to veido. Aizrunājāties līdz Mestra zāles griestiem un sapratām, tur – zvaigznēs – ir atbilde uz jautājumu, kāpēc to vajag. Ne tikai tādēļ lai izgaismotu vietējos cilvēkus, vietējo bagātību, bet arī lai Cēsis iedegtos Eiropas kultūras zvaigznājā. Mēs sakām, ka Cēsis ir zvaigzne, tikai pagaidām tā vēl ir ļoti maziņa. Citi kultūras “astronomi” šo zvaigzni varbūt

vēl neredz, bet viņi zina, ka tai tur jābūt, un mēs gribam Cēsis izgaismot. Zvaigznes motīvs bija pamatā arī grafiskās identitātes konkursam.”

Administrācijas vadītājs stāsta, ka arī iepriekšējais pieteikums, kas tapis pirms vairāk nekā desmit gadiem, nav piemirsts, tas visu laiku tiek turēts priekšā, analizēts, jo tur esot daudz laba un noderīga. Šāds projekts prasīs arī lielus finanšu resursus, bet valsts pagaidām nav devusi skaidru vēstījumu, kāda būs tās daļa šajā projektā.

“Uzskatu, ka šobrīd par to nevajadzētu raizēties, jo skaidrs, ka finansējums būs. Primārais ir saturs, ja būs laba programma, labas idejas, nauda atradīsies. Nedrīkst vadīties pēc atziņas, mums nav naudas, tāpēc neko nedarīsim, jo var jau dabūt daudz naudas, bet nezināt, ko ar to darīt. Tāpēc varbūt pareizāk runāt nevis par to, cik daudz mums vajag naudas, bet - cik maz mums tās vajag. Esam definējuši, ka svētku galdam jābūt, bet nedrīkstam pārēties un pārkarsēt mūsu ekonomiku. Lai pēc 2027. gada, ja mums tiktu šis tituls, nesekotu kritiens, bet kultūras telpa paliktu dzīvotspējīga,” norāda A. Egliņš – Eglītis. □

Pirmo mēģinājumu atceroties

Cēsīm šis būs otrais mēģinājums iegūt Eiropas kultūras galvaspilsētas statusu.

Kā zināms, pirmo reizi tas notika pirms vairāk nekā desmit gadiem, kad 2007. gadā tika izsludināts konkurss uz šo titulu 2014. gadā un Latvijai tika dota iespēja.

Tolaik fināla balsojumam starptautiskā žūrija izvirzīja trīs Latvijas pilsētas: Cēsis, Liepāja un Rīga.

Iesniegtajā piedāvājumā kultūras programmas konceptuālais uzstādījums bija radīt Cēsis par vietu, kur cilvēks nevarēs izvairīties no kultūras un mākslas norišu klātbūtnes, pilnībā pārņemot visu telpu ar kultūras norisēm, un tas iespējams tikai nelielā, kompaktā pilsētā. Programma ietvēra dažādu žanru starptautiskos kultūras pasākumus, izglītojošus un uzņēmējdarbību veicinošus projektus ar ilglaicīgu ietekmi pilsētas attīstībā. Plašas līdzdalības iespējas tika paredzētas Latvijas māksliniekiem, nelielām kultūras organizācijām, skolu jaunatnei un plaša reģiona iedzīvotājiem, jo nodomu protokolu ar Cēsīm par sadarbību parakstīja Ainaži, Alūksne, Gulbene, Limbaži, Madona, Ogre, Valka un Valmiera.

Kā gatavošanos posmu atceras tie, kuri tolaik vadīja kultūras dzīvi pilsētā? Jolanta Sausiņa, toreizējā Kultūras un tūrisma centra vadītāja, atceras, ka tas bija laiks sapurināties, izkāpt no komforta zonas: “Tā bija liela ambīcija, kurai uzdrošinājāties. Kopīgai idejai tika

mobilizēti kultūras cilvēki, visiem bija motivācija darīt, pierādīt, ka Cēsis tiešām var. Tas lika pārskatīt resursus, kas pilsētā ir, kā trūkst, ko mēs tiešām varam izdarīt. Tas lika paraudzīties uz kultūru plašāk, apjaust, kādu tā var dot pienesumu pilsētas, visa reģiona ekonomikai.

Protams, bija arī tie, kuri neticēja šai iecerei, kuri teica - kāda te kultūras galvaspilsēta, skat, kāds mums Pils parks nesakošs, mums nav pat koncertzāles un tamlīdzīgi. Jā, bet šī ambīcija iedeva tos mazos mērķus, ko vajadzētu sasniegt, lai arī tituls iegūts netika, mērķi tika īstenoti.”

Ija Groza, tolaik kultūras centra vadītāja, atceras, ka tas bijis laiks, kas devis ļoti vērtīgu pieredzi: “Pirmkārt, šis izaicinājums lika veikt pamatīgu kultūras vērtību inventarizāciju. Turklāt ne tikai savā novadā, bet visas Vidzemes kontekstā, jo veidojām sadarbības projektus ar daudzām reģiona pašvaldībām. Apzinājām resursus, iespējas, tradīcijas, citu, ko nepieciešams tālāk attīstīt.

Tika sagatavota ļoti detalizēta programma, ko bijām gatavi īstenot, ja tituls būtu ticis pilsētai. Tā bija iespēja saprast, ko varam, kādas ir mūsu iespējas, tas viss ļāva uz kultūru paraudzīties krietni plašāk. Pilsēta ieguva citu popularitāti, tā latīņa tika pacelta jūtami augstāk.

Jāatzīst, ka grūti salīdzināt laiku toreiz un tagad, jo tolaik kopumā informācijas par šo projektu bija samērā maz. Tolaik bija jāsāk gandrīz no nulles, tagad daudz kas ir zināms, ir plašāka pieredze, iestrādes. Taču tas bija vērtīgs laiks, jo deva tādu savējo sajūtu, attīstījās sabiedrības iesaiste, tas bija pacēlums cēsniekiem kopumā.” □

Vērtīgais tituls

Pasākums “Eiropas kultūras galvaspilsēta” ir viena no zināmākajām Eiropas iniciatīvām. Eiropas kultūras galvaspilsēta ir pilsēta, kurai viena kalendārā gada laikā Eiropas Savienībā dotas tiesības popularizēt tās kultūras dzīvi un attīstību.

Jau 35 gadus

Eiropas kultūras galvaspilsētas statusu vairākas pilsētas izmantojušas, lai uzlabotu savu kultūras dzīvi un starptautisko tēlu. Pirmajās divās desmitgadēs šādu statusu pārsvarā ieguva pilsētas vēsturiskā mantojuma, pasākumu plāna, infrastruktūras un finanšu potenciāla dēļ. Eiropas Komisijas pasūtītājā Roberta Palmera pētījumā 2004. gadā secināts, ka Eiropas kultūras galvaspilsētas statuss pilsētām bijis kā katalizators to kulturālajai izaugsmei un transformācijai. Tādēļ mūsdienās viens no kritērijiem, nosakot Eiropas kultūras galvaspilsētas statusu, ir iespējams iesaistīt uz izvēlētas pilsētas potenciālu sociāli ekonomiskajā attīstībā.

Eiropas kultūras galvaspilsētas programmu sākotnēji sauca par Eiropas kultūras pilsētas programmu, kuras pamatlicēja 1983. gadā bija Grieķijas kultūras ministre Melina Merkuri. Viņa uzskatīja, ka kultūrai netiek pievērstā pietiekama uzmanība, tādēļ nepieciešamā plašāka, aktīvāka dalībvalstu kultūru populari-

zēšana. 1985. gadā programma tika īstenota, un par pirmo statusa ieguvēju kļuva Atēnas. Vācijas prezidentūras laikā 1999. gadā programmu pārdēvēja par Eiropas kultūras galvaspilsētu.

Sākotnēji titulu piešķīra vienai pilsētai, bet 2000. gadu, kas tika saukts arī par tūkstošgades gadu, Eiropas Savienība vēlējās atzīmēt īpašā veidā, ļaujot titulu iegūt deviņām Eiropas pilsētām. Kopš tā laika ik gadu tituls, vien ar dažiem izņēmumiem, tiek piešķirts divām vai pat trim pilsētām. Aizvadīto 35 gadu laikā jau 62 pilsētas ieguvas šo statusu.

Pirmā no Baltijas pilsētām titulu ieguva Viļņa 2009. gadā, pēc diviem gadiem – Tallina, bet 2014. gadā – Rīga. Te var piebilst, ka esot nerakstīts likums pirmajā reizē titulu piešķirt galvaspilsētai, pēc tam jau kādai citai. Jau zināms, ka 2022. gadā viena no Eiropas kultūras galvaspilsētām būs Kauņa, 2024. gadā – Tartu, bet viena no Latvijas pilsētām to iegūs 2027. gadā.

2020. gada Eiropas kultūras galvaspilsētas ir Rijeka Horvātijā un Galveja Irijā.

Sešu gadu cikls

Kļūšana par Eiropas kultūras galvaspilsētu ir process, kas ilgst sešus gadus.

Tieši tik ilgi pirms gada, kurā šis tituls tiek piešķirts, izvēlētas dalībvalstis publicē uzaicinājumu iesniegt pieteikumus, bet valstis, kuru pilsētām būs iespēja preten-

dēt uz Eiropas kultūras galvaspilsētas nosaukumu, zināmas krietnu laiku iepriekš, šobrīd valstu saraksts jau zināms līdz 2033. gadam.

Piecus gadus pirms titula gada notiek priekšatlase, kurā ekspertu grupa, izvērtējot iesniegtos pieteikumus, vienojas par to pilsētu sarakstu, kurām tiek lūgts iesniegt sīkākus pieteikumus galīgai izvērtēšanai.

Vēl pēc gada komisija atkal sanāk, lai novērtētu galīgos pieteikumus un izvēlētu vienu pilsētu, kura oficiāli tiek pasludināta par noteiktā gada Eiropas kultūras galvaspilsētu. Tas notiek četrus gadus pirms titula iegūšanas gada, jo tik ilgs laika posms ir nepieciešams šī pasākuma plānošanai un sagatavošanai. Ekspertu grupa, ko atbalsta Eiropas Komisija, šo gadu laikā nepātraukti seko līdz gatavošanās procesam, atbalstot ar padomu un norādījumiem, kā arī novērtējot paveikto.

2027. gada titula priekšatlase notiks nākamā gada jūnijā, bet vēl pēc gada kļūs skaidrs, kura pilsēta Latvijā un kura Portugālē iegūs īpašo statusu. □

Lappusi sagatavojis
JĀNIS GABRĀNS

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds